

VERONIQUE HUIJBREGTS

De vele verhuizingen zijn het grootste trauma

Onderwijs aan jeugdige asielzoekers

*Kinderen spelen een rollen-
spel op de school van AZC
Heumensoord, februari 2016
(foto Marcel van den Bergh/
HH).*

Marieke Postma is directeur van de Internationale Taalschool in Haarlem en adviseur bij LOWAN. Deze organisatie biedt leerkrachten, scholen en gemeentes steun en advies bij de verzorging van het eerste-opvang-onderwijs aan nieuwkomers. Met de huidige instroom van asielzoekers lopen Postma en haar collega-adviseurs zich het vuur uit de sloffen om het onderwijs aan deze kinderen goed te regelen. Maar de vele verhuizingen maken het geven van goed onderwijs wel erg moeilijk.

Afgelopen februari verscheen van de Kinderombudsman het rapport *Wachten op je toekomst. Kinderen in de noodopvang in Nederland* (Kinderombudsman, februari 2016). Vluchtelingenkinderen dreigen definitief op achterstand te raken als hun onderwijssituatie niet verbetert, aldus dit rapport. De vele verhuizingen gaan ten koste van de structuur en de continuïteit die ze nodig hebben. Ze moeten mede daardoor vaak te lang wachten voordat ze naar school kunnen. ‘Terwijl school juist de structuur biedt die deze kinderen nodig hebben,’ aldus de ombudsman.

Aan Marieke Postma en haar adviseurs van het LOWAN zal het niet liggen. Zij hebben veel ervaring met het onderwijs aan nieuwkomers en willen niets liever dan hun kennis versterken en delen. Allemaal werken ze op scholen die al jarenlang ervaring hebben met lesgeven aan deze groep kinderen: ‘sterke’ scholen noemt Postma ze. Ze liggen verspreid door het land. Door de huidige grote toestroom moeten ze opschalen. Dat kunnen ze snel, dankzij goede contacten met gemeentes en omdat ze vaak extra klaslokalen en extra leerkrachten achter de hand hebben gehouden.

Adopteer een school

Asielzoekers worden op steeds meer plaatsen in

asielzoekerscentra (azc’s) en de noodopvang gevestigd. Steeds vaker verblijven kinderen zo op plekken waar voor hen nog geen onderwijs is. Ze moeten dan een poos wachten voordat ze naar school kunnen gaan, bevestigt Postma de conclusies van de Kinderombudsman. Of ze gaan naar een reguliere school, maar krijgen onderwijs dat niet aan hen is aangepast. Op dit moment ontstaan er overal nieuwe initiatieven. ‘We zien overal mensen die keihard proberen, met goede intenties,’ zegt Postma. ‘Maar zo’n school goed opzetten vraagt kennis en ervaring. De organisatie en regelgeving zijn heel lastig.’

‘Maar zo’n school goed opzetten vraagt kennis en ervaring. De organisatie en regelgeving zijn heel lastig.’

Gelukkig is er sinds november het project *Adopteer een school*. Subsidie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Fonds Kinderpostzegels geeft de adviseurs van het LOWAN wat financiële armslag om de initiatieven te ondersteunen. De nieuwe scholen bellen *en masse*. ‘Wij kunnen het niet bijhouden. Een half jaar geleden waren er nog veel kinderen die geen onderwijs kregen, maar op dit moment wordt er keihard gewerkt om onderwijs op te zetten. En als wij nu horen dat er ergens een noodopvang komt, zeggen we: er kan morgen iemand

Kinderrechtenskundige Karin Kloosterboer van UNICEF: ‘De vele verhuizingen zijn in strijd met het Kinderrechtenverdrag’

‘Met onze *Werkgroep Kind in azc* houden we ons al vanaf 2010 bezig met het probleem van de vele verhuizingen. Uit een groot onderzoek *Kind in het centrum: Kinderrechten in asielzoekerscentra* (UNICEF e.a., 2009) kwam als een van de grootste problemen van de kinderen naar voren dat stabiliteit en continuïteit in hun leven ontbreken. Dat geldt niet alleen voor het onderwijs, maar ook voor de gezondheidszorg en sociale contacten. Het vele verhuizen is strijdig met het Kinderrechtenverdrag, want dat gaat uit van stabiliteit, continuïteit, veiligheid en ondersteuning van ouders. Nederland is sinds 1995 lid van het verdrag en moet zich er dus aan houden. Dat gebeurt nu niet.

Het COA heeft zich lang verzet tegen verandering van het huidige opvangsysteem. Waarom? Het is beslist niet goedkoper om mensen om de haverklap te verhuizen. Het onderwijs en de gezondheidszorg klagen voortdurend dat alles wat ze opbouwen, steeds weer teniet wordt gedaan. Deze aanpak ontkracht mensen. Je vaagt je af of die bedoeld is om de opvang voor mensen zo onaantrekkelijk mogelijk te maken.

Mensen worden er ziek van, gaan eraan kapot. Dat kost de samenleving ook veel geld. Het grootste deel van de asielzoekers komt in onze samenleving terecht en daar hebben we voor ze te zorgen.’

‘Wij hebben als *Werkgroep Kind in azc* in 2012 een voorstel gedaan voor kleinschalige “kinderrechtenproof”-opvang. Opvang waarbij ouders in hun kracht worden gelaten en ondersteund, Nederlandse les krijgen en zelf voor hun huis en onderdak zorgen. Waarbij kinderen worden opgenomen in de voorzieningen voor hun Nederlandse leeftijdgenoten. In het voorstel worden vluchtelingen niet gehuisvest op afgelegen locaties, maar zoveel mogelijk in de gemeenschap. Dat plan hebben we geksheerend het NOA-plan genoemd: Nieuwe Opvang Asielzoekers, en laten doorrekenen. Het bleek goedkoper dan de COA-opvang. We hebben voorgesteld er in een pilot mee te experimenteren. Helaas hebben het COA en het ministerie ons voorstel destijds terzijde geschoven.’

‘Al dat verhuizen is de bron van veel onnodige ellende. Zeven tot acht keer, soms zelfs tien of elf keer verhuizen, was in 2015 geen uitzondering, blijkt uit het rapport van de Kinderombudsman van dit jaar. Gelukkig groeit de maatschappelijke weerstand. Burgemeesters hebben zich openlijk bereid verklaard kleinschalige opvang te organiseren en het COA aangeboden dit te doen. Mensen kunnen dan op één plek verblijven vanaf het moment dat ze binnenkomen in Nederland tot het moment dat ze een huis krijgen of horen dat ze terug moeten. Ik ben heel blij met dit initiatief. Het COA heeft nu toegezegd dat ze erover mee gaan denken. Als het goedkoper en beter kan, en er zijn geen goede andere argumenten om het niet te doen, ben je gek als je het gaat tegenhouden.’

Ga voor meer informatie naar www.kind-in-azc.nl en www.tell-me.nl.

komen om te adviseren bij het opzetten van onderwijs.’

Zelf krijgt Postma wel dertig telefoontjes per dag, van gemeentes, schoolbestuurders, leerkrach-

ten, directeurs. ‘Vanochtend sprak ik drie leerkrachten van reguliere scholen die voor het eerst een kind in de klas kregen dat geen Nederlands sprak. Ze hadden vragen over het niveau en hoe

je het kind dan Nederlands leert, schrijven en lezen. Er belden ook een paar directeurs die druk bezig zijn een taalklas op te starten. De ene had een financiële vraag, de ander vroeg naar de taak

van de gemeente op dit terrein, de derde naar een goede klassengrootte.'

Veilig gevoel

Van tijd tot tijd krijgt Postma vragen over de psychische situatie en gedrag van asielzoekerskinderen. 'Bijvoorbeeld: dit kind gilt alleen maar, of dit kind zit nu thuis, hoe krijgen we het op school. Dan denk ik mee. En ik vraag of er geen taalklas in de buurt is waar het kind heen kan. Zo niet, of we als LOWAN kunnen helpen er een op te zetten. Als de school er eenmaal is, komt het aan op goede leerkrachten. Het ene kind uit nare ervaringen door zich terug te trekken, het andere door onhandelbaar en agressief gedrag.'

Zolang de voorwaarden goed zijn komen gedragsproblemen niet zo veel voor, zegt Postma. 'Belangrijk zijn een goed draagvlak in de regio voor een taalklas, niet te grote klassen, tussen 12 en 16 kinderen, en een leerkracht die zorgt voor een veilig gevoel in de groep en een programma op maat. Als dat er allemaal is, zie je hoe goed het de kinderen doet om naar school te gaan. In de eerste schooljaren kom ik vooral kinderen tegen die verder willen, graag leren en blij zijn met de rust en de aandacht die ze krijgen. Kinderen die groeien omdat ze worden aangesproken op wat ze wel kunnen en succeservaringen opdoen.'

Schadelijk en frustrerend

Die rust en aandacht worden nu steeds opnieuw verstoord door de vele verhuizingen waar de kinderen en daarmee ook scholen te maken krijgen,

zegt Postma. Dat is schadelijk voor het kind en frustrerend voor de leerkracht. 'De grootste investering in die eerste periode bestaat eruit te zorgen dat een kind zich veilig voelt. Als je net iets hebt opgebouwd, verhuist het kind weer. Dan moet de volgende leerkracht opnieuw een band zien op te bouwen. Het weet niets van het kind, dat ook niet zomaar even vertelt wat zijn achtergrond is. Het spreekt zelf de taal nog niet goed. En de ouders moeten zoveel dingen regelen en uitzoeken. Dus die overdracht is zacht uitgedrukt een uitdaging, zeker als kinderen meerdere keren in een korte tijd verhuizen. Voor het

Adequaat lesmateriaal kan tot steun zijn bij het geven van goed onderwijs.

maken van een dossier is vaak geen tijd geweest. Dus de informatie die de volgende school krijgt, is meestal heel summier.'

Met het onderwijsnummer dat de leerkracht krijgt, kan de nieuwe leerkracht achterhalen op welke school het kind voorheen zat. 'Maar hij of zij moet nog steeds naar de vorige school bellen om informatie over het kind te krijgen. We zijn bezig een elektronisch dossier te ontwikkelen om informatie te delen, maar dat is nog niet klaar. Pas als die verhuizingen er niet zijn, kunnen we echt goed onderwijs geven. Nu werkt iedereen zich een slag in de rondte, maar de voortdurende wisseling van kinderen vraagt het uiterste van de leerkrachten en van de kinderen.'

Leskisten

Adequaat lesmateriaal kan tot steun zijn bij het geven van goed onderwijs. Nu ontwikkelen leerkrachten nog vaak met knippen en plakken hun eigen materiaal. Binnenkort kunnen ze putten uit leskisten, die Postma samen met de Universiteit van Amsterdam (UvA) en Centrum Educatieve Dienstverlening (CED Groep) en met subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en een donatie van Kinderpostzegels heeft ontwikkeld. 'Die kisten gaan straks naar iedere school die nieuwkomers opvangt. We hebben bestaand materiaal verzameld, maar vooral de kans aangegeven om nieuw materiaal te ontwikkelen. Zoals: mondelinge woordenschat, hoe bied je die aan? We hebben samen met de uitgevers prachtige platen en lesuitwerkingen gemaakt, bijvoorbeeld om het thema natuur met de kinderen te behandelen.' De leskist bevat ook informatie voor de leerkrachten over een *online e-learning* cursus over trauma's bij kinderen. 'Maar het hoofdbestanddeel zijn toch materialen om met de kinderen te werken. Samen met het Adopteer een school-project hopen we dat er binnenkort overal goed onderwijs voor deze kinderen beschikbaar is.'

www.lowan.nl

VERONIQUE HUIJBREGTS (socioloog) is freelance journalist/redacteur (zie www.teksthuibregts.nl)